

RÜNNAK

Noorsotsialistlik ajakiri

Nr. 9/10 (11/12)

1927

II aastakäik

ALEKSANDER ANTSON

Revolutsioon

Linn lõõmab! Tänavate öisest kurust
keeb suits kui tõrv kesk taevaid õhetades.
Leeklipud uhkelt ületavad majad.
Kõik käigud, kurud, tänavad ja rajad
täis inimhulki mägestikud, orud.
Lõõb pragisedes lõõmav loit,
kui pürrud sajad majad.

Oo, uhke öö! Oo hävingute ülev loit!
See sünge hullustus on rõhutute ainus koit;
see hädade kurbõudne valgus
on uve päeva algus!
See meeleheit, see viimne sööst —
vast niigi selgub hommik ööst!

Kui isandail ju ala kaetud laudad,
siis sellele, kes leiba nõudis, rauad —
nüüd rõhujaille järjekorras avanegu hauad,
nüüd neilegi kord randmeil rauad!
On hulgad kaua ägand ohus
nüüd rõhujalegi kord lähestu kohus!

Lõõb tänavaile rahna summ,
lipp viirastub kui verev lumm!
Proletariaat!

Eest! Pehastugu vana kord,
kui pudev mõrd!
Kes meist on kojamees kes lord
on seadus selle vahe loond
nüüd sama seadus lordi katafalgil poond.

Värisegu müürid ja majad,
tuhanded sajad tuleb urgastest meid,
keda ühendand meeleheit!

Õudne lummutub öine linn,
pahinal, kahinal keeb taevastesse tuline paak.
Kusagil määratu vabanend vinn,
kusagil püstitub kesk turgu ja tänavaid kaak.

„Seltsimehed! Ärge tapke inimest!
— Inimest?! On see inimese lõust,
saab inimest kasvada sarnasest tõust!
Maha!

„Seltsimehed! Suuremeelsus ja õiglus valitsegu!
— Õiglus..?! Mis teab tööline sest „õiglusesit“,
on see mõni jõuluand?
või on keegi meile
seda mõistet õpetand?
Töölise majas, igas aastasajas
see mõiste ainult kaebena kajas.

Hei proletäriaat — rõhutuile maad!
See härrade on olnd ju iidne laad
me verega väetada maad,
eeskju meiegi jaoks nii loonud naad!

Praginal täristab kuuliprits,
vingudes lööb kuul
nagu terasest viits.
Väriseb kahurvankritest kogu kvartaal
ja tänava poristund pits.
Pole veel junkrute vastupanu raugend maal,
kestab edasi revolutsiooni raudne karnevaal!

Helge tuleviku poole

Mühisesid novembritormid, maa tarretus külmast. Mustad pilved kihutasid vihmaraskes laotuses. Metsas varisesid ragesedes kokku puuhiiglased. Kuivand puulehed keerutasid metsikus möllus oma surmaringi.

Onnides, mis ähvardasid tuulepuhanguist kokku langeda, konutasid inimesed, vaikides, naised voki juures, mehed pikade piipudega küürutasid pinkidel. Vaikselt ja tagasihoidlikult askeldasid lapsed oma nurgas. — — Metsikult möirgas tuul, vihm ja raheterad rabisesid vastu aknaruute. Oli pime, saabus öö. Naised kandsid lauale viletsa õhtusöögi. Öövaikselt istuti pika söögilaua taha, lõmpsiiti lahjat suppi. Siis roniti nohisedes koikudesse, ning väljas märatsesid valla pääsünd loodusejõud. Inimeste uni oli rahutu. Rasked unenäod piinasid neid...

Oli veel öö, kuid juba ärkas onnides elu. Mehed valmisid tööle minekuks. Vilkuvate laternate saatel lahkusid nad hurtsikuist ja rändasid läbi öötormi töökohtadele, nurisesid ning vastu tahtmist. Nii sammusid nad, päev päeva järele, aastast aastasse, sama teed tööle ja pöördusid õhtul tagasi tige-daina ning venisid onnidesse oma naiste-laste juure...

Saabus kevad. Rändlinnud tulid ja panid helisema värsket õhu oma lauludest. Sügavsinine taevast laotus üle haljendava maa. Päikesekiired tungisid teele, rohelis-sinisele merele, aasadele ning põldudele, päike sirutas oma kiired ka vaeste hurtsikuisse. Ainult vabrikuis, kus töötasid mehed, jäi videvikuks ja rõõmutuks. Siia päike ei tulnud...

Ühel puhkepäeval seisid nad väljas, ustel, treppidel, tärkaval murul. Naised lobisesid, ja mehed vaatasid mõtteis kaugele. Lapsed istusid pehmes rohus ja rõõmustasid toredast päevast. Oli, nagu poleks päike kunagi nii säravalt naeratand, nagu poleks pilved kunagi nii valge-kahvatud olnud kui täna. Järsku nad kuulatasid. Mis see on? Põnevalt vahtisid nad ringi. Lapsed kargasid püsti: „Muusika!“ Vanad tammusid tänavalle. Näha ei olnud midagi; ent kaugelt kostus viis kui vaikne kõuemürin, siis kui tormilaine, siis nii juubeldavalt, nii võidurõõmsalt ja julgelt.

„Tulevad, tulevad!“ hõiskasid lapsed. Sääl sammusid nad tänavat mööda, paljud, paljud noored inimesed pää kohal mets veripunaseid võitluslippe. Tüdrukud kirjuis rõivis, lilled juustes, sära silmis. Noormehed vaatasid uhkelt, iseteadvalt. Nad laulsid vabadusest ja kandsid plakateid, millel kirjutatud: „Tahame, et töö muutuks rõõmuks!“ Tõsised ning sünged mehed

olid korraga kui uuestisündinud. Nad võtsid naised-lapsed käe-kõrvale ja sammusid kaasa. Ka nende silmadesse tekkis sädelevaid kiiri. Nad teadsid: need noored inimesed võitlesid kõrge, püha sihi, tõe, õigluse ja vabaduse eest, parema tuleviku eest.

Tulipunaset vajas päike merre. Kogu maa oli kui purpurisse mähitud. Tasa laulis ööpik oma uinuviit. Siis nad läksid tagasi oma üttidesse. Kõigi nägudel säras rõõm, lapsed vallatlesid ülemeelikult. Järgmisel hommikul läksid nad tööle rõõmsamalt kui varem. Korraga tõstsid nad üllatanult päa. Mis see on? Oli ime sündinud? Läbi tolmunud vabrikuaakende paistis päike ning naeratas neile rõõmsalt vastu. Sääli müri- ses vahel mornide vabrikumüüride töörahva võitluslaul: „Tahame kaasa võidelda, et töö muutuks rõõmuks“. Ning julge võitlustahte paistis päike nende südameisse. Päike ja rõõm...

Otto Bauer

Kümme aastat Nõukogude Liitu

Nõukogude Liidu kümnendamaal aastapäeval korraldas Austria sotsiaaldemokraatlik partei Viinis suuri rahvakoosolekuid. Ühel neist esines kõnega Austria vennaspartei juht Otto Bauer, millise kokkuvõtte toome „Arbeiter-Zeitungi“ järele.

„On raske ülesanne võtta õige seisukoht sündmuste kohta Venemaal, kuna see kaudselt ka meie samme on mõjutanud. Terve Euroopa töölisliikumine Venemaa enamlike partei poliitika tõttu on jagunenud kaheks vaenulikuks laagriks. Ikka tõstatatakse esile küsimus: miks ei ole see kõik, mis Venemaal teostund, ka mujal võimalik? Kes nii küsivad ei ole kunagi mõistnud, mis Venemaal tõepoolest on sündinud, need ei ole kunagi aru saand, mistõttu vene revolutsioon oma võidu saavutas. Selle võidu põhjuseid on kaks.

Vene talupoeg 1917. a. oli hoopis teistsugune kui meie oma. Tahan teie tähelepanu juhtida ühele väga iseloomulikule isiklikule elamusele. Viibisin sõjavangina Siberis. Mina ning teised kaasmaalased — sõjavangid — olid 1917. a. veebruaris mõningad päevad ilma sündmustest täiesti eraldatud. Korraga saabus telegramm: tsaar on kukutatud, võim on ajutise valitsuse käes, revolutsioon on võitnud. Mäletan väga selgesti, kuis vene sõdurid, kes meie vangilaagrit valvasid — nad olid kõik pärit talupoegade keskel — kuidagi ei suutnud aru saada,

mis päälinnas tõepoolest on juhtund. Raputasid aina pääd: „Imelik, tähendab, meil ei ole enam tsaari“. Samal õhtul istusid kuus-seitse sõdurit laua ümber koos, üks neist joonis- tas sõrmega lauale oma kodu-küla piirjooned: „Maja kuulub Peter Pavlovitsile, see sääl Ivan Ivanovitsile ja see suur sääl kuulub härrale! Vaadake, nüüd teeme nii: tüki härrade maast saab Peter Pavlovits, selle tüki saab Ivan Ivanovits ja see tükk, mis asub minu maa kõrval, mis kuulub minu vanaisale ja mis viiskümmend aastat tagasi tema käest ära võeti, selle maatüki võtan endale“. See oli talupoegis peituv revolutsiooniline jõud. Seda võimaldas revolutsioon. Linnia töörahvas, tööliste revolutsioon võitis neile maa ja talupojad hoidsid töö- rahva poole, kuna see aitas rahuldada nende soove.

Teiseks peab mõistma Vene maa-ala hiigla suurust. See teeb Venemaa võitmatuks. Kui sõjakas Napoleon oli kogu Euroopa oma alla heitnud, siis tormas ta ka Venemaale ning varises kokku, sest ta sõjaväed killunesid määratu kauguse pääle. Selle kibeda kogemuse on kõik need tundma õppinud, kes tahtsid vene revolutsiooni väljastpoolt purustada.

On järelikult veidi rumal ja pääliskaudne, kui meilt küsi- takse, miks kusagil mujal see võimalik pole, mis on võimalik Venemaal. Et sellane rumalus on vallutanud paljude lihtsa- meelsete tööliste mõistuse, pole ime, ja sellepärast on Lääne- Euroopa sotsiaaldemokraatidel raske kiita seda võimsat, suurt ja ajaloolist käiku, mis Venemaal teostub, kuna seda ikka ja ikka meie vastu ära kasutatakse, et töörahva ridu killustada.

Ja kodanlus, kes Nõukogude Liitu vihkab ja kes — tarvit- seb mainida ainult Ungarit — ei pörka tagasi ühegi metsikuse, verejanu, ega kättemaksu eest, kui kusagil juhus tekib revolutsiooni verre uputada, sama kodanlust ei ärrita miski asi nii palju, kui maa, kus enamlus pole suutnud töölisklassi ridu pu- rustada. Võisime veenduda endi parteipäeva puhul, et kodan- lust eriti vihastas meie ütelus: parem vigu teha ning killusta- matuks jääda, kui õige tee tõttu endi read segi paisata! See oli kodanlusele kui karikas mürki, see kihutas kodanluse hullu- meelsele vihale, seda ei suuda nad kannatada. Paarsadatuhat töolist endi ridadest välja tõugata, ainult sellepärast, et nen- dega siis võidelda ja et kodanlus siis meid nurka võiks suruda, see on kodanluse unistus. Siin peavad nad enamluse eest hoo- litsema, nagu poleks see sugugi nende surmavaenlane.

Suuri sündmusi ei pühitseta ükski kiitusega, vaid püütakse nendest välja koorida ajaloolist tõde. On midagi, millest meie aru ei saa, mis meid kohutab. Ajal, mil Nõukogude Liitu igast küljest piirasid vaenlase sõjaväed, mil relvus vaenlasele selt-

sis veel kohutavam — näljahäda — siis ei suutnud vene revolutsioon end teisel teel kaitsta, kui relvus terrori abil. Terroris ei ole midagi, mida võiks sümpatiseerida. Kuid sõja aegu on see mõistetav. Praegu on Venemaal kodusõjast möödunud juba kuus aastat, kuid ikka veel valitseb terror.

See pole praegu enam mingi vahend kohutava hädaohu vastu, selles on midagi, mis meile on tungivaks ajalooliseks õpitunniks. Parajasti juubelipidustuste aegu mängib sisemine lõhe enamlikes parteis suurt osa. Vene ajakirjanduse viimased numbrid on täis valitseva rühma võitlust terve rea endiste enamlike juhtide vastu, kõigepäält T r o t z k i vastu, kes organiseeris kümme aastat tagasi punase sõjaväe ja kes oli kuulus majanduslikuna organisaatorina. Kui nüüd Trotzki tahtis ilmale kõnelda, siis ilmusid tema juhtlaused ainult väikeses saksakeelses ajalehes Berliinis. **See kes võimu vallutas vägivallega on viimaks ise vägivalda ohvriks.**

Euroopa sotsialism on teatud mõttes alati liberalismi ja demokraatia pesaks olnud. See isikliku ja vaimlise vabaduse hüve pole loomulikult veel mingi sotsialism, vaid ainult selle eeltingimus. Meie ohverdame kogu endi jõu ja oskuse nende vastu, kes seda meilt tahavad ära riisuda. Venemaal on asi hoopis teisiti. Venemaa üldse pole veel demokraatia ajajärku läbi eland. Seepärast vaadatakse säääl ka asjale hoopis teise pilguga. Ent vaatamata sellele peame meie tunnustama Vene sündmuste suurt ilma-ajaloolist tähtsust. Niiivid inimesed, eriti noored, armastavad pilte maalida ainult kahe värviga: must ning valge. Kes nii primitiivselt mõtleb, see ei jõua kunagi sügavale arusaamisele. Tõde on, et säääl, tänu erakordsele ajaloolisele tunnile, midagi võimsat on sündind. Tunne, et ükski võim ilmas kümne aasta jooksul pole suutnud Nõukogude Liitu pihuks-puruks teha, tähendab **uue ajajärgu algust ilma ajaloos.** Traagika seisab selles, et meie endid peame tagasi hoidma, et meie ei saa ega või kõike kiita, mis säääl sünib, et meie ei või viibida suurte pidustuste aegu selle ajaloolise suursündmuse hälli juures. Meie peame selleks töötama, meie võime ja tahame seda, et see traagiline olukord saaks kõrvaldatud. Seda ei saavutata üksi sõnade läbi, vaid töö ja arenemisega mõlemilt poolt. Meie omaltpoolt tahame töötada selleks, et Euroopa töölisliikumine mõistaks praegust ajaloolist olukorda, et ta aru saaks, milline võimas omandus on proletariaadil Nõukogude Liidu olemasolu, et ta mõistaks, et säääl, kus kapitalistlik ilm ja imperialism ründab Nõukogude Liitu, et säääl on meie kohus Nõukogude Venemaad kaitsta, vaatamata tema talituseviisile meie vastu. Meie tahame süvendada tead-

mist, et see mida me soovime, ei ole Nõukogude Liidu kukutamine, vaid, et meie ainukeseks sooviks on vene revolutsiooni sisemine arenemine, mis juba iseendast eemale peletab kõik mineviku rõvedused ja kultuurituse, kui kurvad jäänused kodusõja päevilt.

See sisemine arenemine teoneb ainult pikkamööda, meie ei või oodata vene enamluse poliitikas järsku pööret. Ent orgaaniline arenemine, kestku see ka aastaid, kõrvaldab viimaks ometi traagilised lõhed. Kui asi on kord nii kaugel, siis on meie mõtted ühed, metodide lahkuminekule vaatamata, siis on meie ühine püüd sotsialism, kuigi teed selleni on lahkuminevad, hoope jagame vaenlasele ühiselt, kuigi marsime eraldatult.

Vaatamata kõigele, vaatamata eksimustele ja segadustele Nõukogude Liidu kümneaastasel teekonnal, teame meie, et see on tule sammas uuest ilmast, et meie südamed õigusega Nõukogude Liiduga tuksuvad, kümne aasta järele, mil punane lipp nii suurel maal oli tuleviku märgiks, oli märgiks, et kapitalistlik ilm peatselt kokku variseb, oli märgiks lähenevast sotsialistlikust ilmast. (Tormilised, kauakestvad kiiduavaldused).

Einar Orvusto

Suur aastapäev

1.

Läbi tiheda lumesaju paistsid tänavlaternad.

Aguli pehmet lund kahlas Peeter. Nõgisena oli tulnud metallivabrikust, kuid nüüd pehme lumi oli katnud ta, ja lumesajus ta oli samasugune kui koolipoiss, kordnik ja kiiresti linna ruttav noormees oma puhtais riietes.

Peeter oli saand vaikselt ja hellaks lumesajus. Oli unustand oma tööpäeva, nõgised käed kandsid lund. Sammus pikkamisi kodu poole.

Ta ei näind endast mööda kihutavat omnibust, ei pannud tähele kõikjal lumes mängivaid agulilapsi. Nägi ainult langevat lund, mis tegi valgeks kõige mustemagi vabrikutahma.

Pimedas koridoris oma trepile sattudes tundis ikka veel langevat lund. Lume nägemine kadus alles siis kui väikeses kööktoas nägi oma ema vaevatud kogu.

Ja ema oli abiks pesemisel, ema aitas võtta maha õhtuks tahma, millest Peeter õieti kunagi ei vabanend täieliselt.

Pesi Peeter või sõi, ikka oli kõnelnud ema. Ta ei küsitelnud, vaid rääkis ise pojale. Peeter ei kuuland ta sõnu, kuulis ainult seda häält, mis igal õhtul võttis vastu seitsmeteistkümneaastase värsind keha ja igal hommikul äratas ta jälle ning saatis ta päevaks tahmasesse metallikõlinasse.

Kuid, neelud viimased palad, Peeter langetas oma vase-
tolmus hellund silmad ema poole ja ta küsis:

„Kas täna on üheksa aastat?“

Jaa, ema nuttis kuivade silmadega. Üheksa aasta eest isa oli viidud välja — isa oli olnud punane, sest ei leitud majast vanemat punast poega — mitte enam Saksa ohvitserid vaid oma kodukaitsjad ja nende abimehed soomlased tapsid ta maja nurgal ning jätsid nutma Peetri, nagu maetud patjadesse.

Kell lõi alles seitse. Muil õhtuil Peeter oli kõnelnud emaga, siis oli läind linna, tulnud tagasi ja kõnelnud veel kaua juba magamaheitnud emaga, kuid nüüd ta ei läind kuhugi.

Istus pää käte vahel. Ema ei kõnelnud enam. Peeter oli vait.

Ja nii vaigiti magamaheitmiseni.

2.

Kuid kumbki ei magand.

Kumbki kuulis hääli oma seinas. Kummalgi põrand prakatas eimillegi all. Ja kummalegi tundusid kõrvalkorterite hääled, lapse nutt allkorral, hoopis valjemaina kui kunagi.

Kuulati kella tiksumist ja loeti minutitest sekundeid. Kuid aeg oli hirmus pikk venima.

Kui siis Peeter uinus, ta ärkas pea tumedast mütsust.

Peeter tõmbas tuld — tikk kustus ta käes ja keha nõrkes: ema oli langend kokku seina ääres.

Pääst käisid välgud läbi, kuid silmis tumenes. Sõrmed värisid ja tõmbasid mitu tikku üksteise järele. Lõppeks tuli oli lambis ja Peeter päästis ema nõörisilmusest.

Voodisse kantuna ema ärkas pea uimastusest, kuid värises nagu tol päeval kui isa lasti maha.

Kui Peeter siis istus ema voodi äärel ning silitas ta käsi-
varsi, kaela ja pääd, siis ema algas jälle oma peaaegu rahulise jutu, kõneles jälle isa tapmisest ja matmisest. Ei ta ei tahtnud enam tuletada meele seda, mõtles, nüüd Peetrile pole vaja teda hädapäraselt, nüüd ta võib minna siit oma leinaga. Küll Peeter ise katsub maksa kätte kord neile lihuni-
kele.

Kuid Peeter kuulas ja kuulas. Ta elas jälle läbi oma lapsepõlve ilusa aja, punased lipud ja rõõmsad rahvahulgad, tuletas meele tööliste tapmisi kahel järgneval talvel, ja ta mõte läks jälle punaste lippude juure.

Ja siis ta ütles emale:

„Meie ju teeme hääks isa ja kõigi tööliste tapmised, kui töötame kaasa oma võimu maksmapanekuks.“

Aga ta isegi ei uskund seda; ta ei uskund enam punaste lippude võidupühasse. Ema aga hakkas jälle uskuma: nüüd ta oli võitnud meelegeite ja nägi oma suurt tugevat poega omasuguste tugevate tööliste ees. Nende karmid käed olid pestud puhtaks, nad sammusid korrapäraseis hulkades kõikjale, kust olid kadund valitsused. Ja mehe kaotus oli saand tasa paljude meeste tööga.

Ema uinus, Peeter valvas veel ta ees.

3.

Ikka veel sadas lund. Pimedus oli tihe.

Peeter läks jälle vabrikusse. Ema oli jäänd koju poolhainena, kuid rahulisena.

Peeter ei rutand.

Ta käis läbi pimedaga aguli, temast mööda hulk ruttavaid töölisi.

Vabrik juba käratses, kuid sel hommikul metallikölinat ei tulnud: metallitööliste ametiühing oli alustand streigi. Käest kätte rändasid ametiühingu teadaanded juhtnõõridega, mis teha, kuidas kindlustada enesele edu palgavõitluses.

Peeter ei lugend teadaannet. Tal oli ikka veel meeles eiline tapmiste aastapäev ja ema meelegeit. Talle tuli meele kümne aasta eest olnud punane varakevad. Eks seegi palgavõitlus olnud ettevalmistamine uueks punaseks märtsiks. Peetrile see oli ainult pääproov kogu tööliklassi võidu saavutamiseks, mitte üksi töötasu tõstmiseks.

Mehed pöörasid tagasi tihedais salkades. Paljud olid pettund igasugusest võitlusest, kuid nad ei julgend hakata tööle vastu enamuse tahtmist. Need, kes ei mäletand küllalt hästi kõiki mahasurumisi ja streikide lõppe, lootsid sellest suuri lootusi. Kuid Peetrile see oli suur mälestuspäev, tööseisak mitte üksi tema isa vaid kõigi surmatud tööliste mälestuseks, töötus jätkata võitlust igal ajal, kui müüdavaisse kättesse on kogunud jõudu ja on palju neid käsi, mis tahavad ise juhtida maailma.

Rohkem tähelepanu sotsialistlikule noorsooliikumisele

Suurte raskustega on pidanud sotsialistlik noorsoo-liikumine Eestis võitlema. Üheltpoolt enamline laine töölisliikumises, mis otsekohele mõjutas ka töölisnoorsoo-liikumist, teiselt poolt kodanliste hariduselu juhtide surve radikaalsemale koolinoorsoole, millisest ringkonnast on võrsunud nii mitmedki tegelased sotsialistlikkudes noorsoo-organisatsioonides. Üheltpoolt tappev nürimeelsus ning tagurlus, teiselt poolt kelkiv, sügavama veendumuseta, äärmine pahempoolsus. Nende vahel pidi arenema sotsialistlik noorpõlv, omapääd, nagu saatuse hooleks jäetud. Sest kodanlus, kodanline riik ja kodanline kool panevad ikka kaalule parima mis neil on, püüavad noorpõlve vaimustada, püüavad noorpõlvele hoogu anda arenemiseks oma vanemate sarnaseks, ja kui see kõik ei aita, siis on viimseks vahendiks surve, hirmutus, mis kui nad ka noorpõlve kaasa ei tõmba, siis vähemalt nüristavad ta püüded ja ideaalid ning kasvatavad noorusest lõkendava inimese väimliseks sandiks, kellele jätkub karjäärast küllalt oma füüsilise nälja kustutamiseks. Ning enamlus: suured sõnad, ahvatlevad teod, nälg, viletsus, need on tal abiks töötava noorpõlve südame võitmisel. Ta oskas neid vahendeid kasutada, hästi ja mõjuvalt, ta oskas aimata töötava noorpõlve salajasemaid soove ning püüdis neid täiel määral rahuldada. Sellest ka enamluse kaugele ulatav mõju töölisnoorpõlvele. Kuid, kes hoolitses sotsialistliku noorpõlve eest? Sotsialistlik partei iga tahes mitte! Praegugi veel, kus sotsialistliku partei jõud päev-päevalt kasvab, kus ta read alatasa tihenevad, on noorpõlv jäetud vaesekslapses. Tema on kõige viimane, kellega üks mõistlik sotsialist peab tegemist tegema. Sellel osal sotsialistlikust parteist, kelle otsekohele ülesandeks on noorte kasvatamine, — sotsialistlikud õpetajad — puudub isegi arusaamine noorsooliikumise määratust tähtsusest sotsialistlikus töölisliikumises. Paremalt juhusel on nad kaelani seotud oma leivakanikaga. Nad kardavad, et aktiivne tegutsemine töölisnoorpõlvega, tema aadete ja püüetega, võib osutuda ebasoodsaks korraliku õpetaja teenistusehuvidele. Nagu oleks sotsialistlikud õpetajad mujal ilmas alati vaipadega kaetud teed sammunud! Nagu poleks õpetajad mujal sotsialistlikus noorsooliikumises kaasalöömise eest kannatanud! See on meie sotsialistliku noorsoo-liikumise kurbloomus, et ta on jäetud täielikult

omapääd. Kõige rohkem on see tuntav maal, külades ja ale-
viketes, kus noortöölised kõige enam vajavad vaimliselt küp-
seid juhatajaid. Selle tõttu ei kannata mitte üksi sotsialistlik
noorsooliikumine tänapäeval, vaid kogu sotsialistlik tööliikuu-
mine nii praegu kui ka tulevikus. Tõestamatagi on selge, et
noorsooliikumine, tema püüded ja sihid ning tema saavutused
tingivad täiskasvanud tööliikumise suuna ja ilme ajal, mil
praegused noored oma east välja kasvand asuvad tegevusse
tööliikumises.

Võime olla selles enam veendunud, kui endi tõekspidamis-
tega kõrvutame Lääne-Euroopa tööliikumise kogemusi.
Sääl vaadatakse noorpõlvele hoopis teise pilguga. Sääse
sotsialistliku tööliikumise veendumus on: kui suudame haa-
rata endiga laialised töölisnoorsoo hulgad, siis on kindlustatud
ka meie tulevik. Sotsialistliku noorsooliikumise tänapäeva pale
määrab sotsialistliku tööliikumise väljanägemise kümne-
viieteist aasta pärast. On tänapäeva noorus aatevaene, virel,
saamatu, siis on samasugune tööliikumine ajal, mil need
noored täiskasvanuina asuvad vastutusrikkale ja vaeva nõud-
vale positsioonile tööliikumises. Sellepärast pühendab, näi-
teks, Austria sotsiaaldemokraatlik partei suurema osa oma te-
gevusest, suurima osa oma püsivusest ja oskusest noorpõl-
vele. Kui Austria sotsialistlik partei septembri algul pidas
oma kongressi, siis kogu sellest mitmepäevalisest tööst käis
läbi katkematu põhiheli, kas siis, kui partei võtab omaks ühe
või teise seisukoha, kas ta siis suudab endaga tõmmata töö-
tavate noorte hulgad. Nii lähedal on Austria sotsialistliku par-
tei südamele kasvav noorpõlv. Austria sotsialistliku partei
juht Otto Bauer tähendatud kongressil kõnet pidades juhtis
tähelepanu sellele kainele realismile, mis valitseb Austria töö-
liikumises. Kuussadatuhat organiseeritud töölist väikses
Austrias on pühendanud kogu oma jõu ja võimed plaanikind-
lale, organiseeritud, teadlikule ja kainele sotsialistlikule võit-
lusele. Otto Bauer kõneles edasi: „**Meie oleme aga veel roh-
kem uhked revolutsioonilisest vaimustusest suunatud ideolo-
giale tööliihulkades**, mis neid on kaasa kiskunud ka hirmsa-
matelgi pettumuse päevadel. See vaimustus pole lasknud tuua
sotsialistlikku liikumisse pisutki väiklust, pisutki arusaamatusi,
vaid on meile ikka jõudu annud võimu vallutamise püüeteks
demokraatlisel teel. Tööliihulkade vaimustus, nende tegevus-
tahe on meie töö organisatsioonides ja poliitilisel alal tõstnud
kõrgeima tasapinnani. Ja mis veel tähtsam, on otse kirglike
hooga töötava noorpõlve tööliikumise näitelavale kiskunud,
mida ei ole seni sündinud ühelgi teisel maal. See vaimustus on

määratu energiaga täitnud noorpõlve, kes oli lagastatud kohutavast sõjast, kes oli aatevaene ja virel. Seltsimehed, pole mitte väikse tähtsusega see asjaolu, et määratu ja piiritu vaimustusallika tõttu on suurte hulkade kerjuse taolisse ellu toodud hulga ilu, hulk lootusi, hulk endatunnet ja võidutahet. Seltsimehed, seda ei või meie endilt lasta ära võtta, seda ei tohi meie kaotada, sest ühes sellega päästaksime meie tee valla nõrkustundele ja pettumusele. Seltsimehed, kõiges tarkuses, kainuses ja ettevaatlikuses **ei tohi meie unustada ideaalidest järeneva nooruse säravaid silmi.** Meie teame, et see, mis töölishulki tõeliselt vaimustab, **see, mis kasvavale põlvel annab tõelise elusih, ainult see on võitmatu!**“ Austria sotsialistliku partei kongress kiitis need sõnad hääks tormiliste, minuteid vältavate kiiduavaldustega.

Kas on meie sotsialistlik partei kunagi nende küsimuste üle mõelnud? Meie ei taha olla kohtumõistjad, kuid meil, noortel, on kõige enam põhjust sellest rääkida. Meie tunneme kõige valusamini, mis on selle hoolimatuse tulemused.

Veel rohkem. Mujal maailmas on sotsialistlik partei palju energiat kulutanud lastesõprade liikumise arendamisele. Õpetajad ning sotsialistlikud naisorganisatsioonid on palju oma jõust, palju oma isiklikust elust ohverdanud väikeste mudilaste — tööliste — kasvatamiseks sotsialistlikus vaimus. Sotsialistliku tööliikumise tegelased ei kuku pilvist, neid ei saada mingi jehoova maale „õnnistust“ tooma. Tegelasi peab kasvatatama. Lapse-east pääle. Kui seda ei tehta, siis ei saa sotsialistlik liikumine kunagi viljakas ega tugev olla. Seni on meie töölistlapse kasvanud kodanline kool ning tänav. Ja töölistlastest on kasvanud halvemal juhusel armetud väikekodanlased, paremal juhusel elust tulpinud ja passiivsed töö-orjad.

Sotsialistliku liikumise tuleviku nimel peab sotsialistlik partei neid ülesandeid rohkem oma südamesse võtma. Või vastasel korral on tulevastel põlvedel veel enam põhjust ette heita hoolimatust sirgivate noortööliste vastu.

Sõda on kuritegu.

Millal mõistavad rahvad, et kuritöö suurendamine ei aita kunagi kaasa selle ärakaotamisele? Kui tapmine on patt, siis ei või massiline hukkamine olla mingiks pehmendavaks asjaoluks; kui vargus on häbitöö, siis ei või provintsi äravõtmise olla mingisuguseks auteoks.

Victor Hugo.

Tund sõjalist kasvatust

Ta ilmus jalustrabavana ja hingeülendavana kindralikujuga leitnandikese maskis. Meie, õpilased, imestasime ja hoigasime, sest — oo seltsimehed! — seda „kassikulda“ või vase hulka mehikesel ees ja taga.

Nii, ei me piuksatanudki kui sammus see sõjaline üks-kaks seinä äärest seinani, nagu Napoleon ise ja kargatas kuidas Dagb Bog — ja, vahetevahel žestikuleeris kui kloun ning ei me suutnud tema sõnadestki raasugi paremat järeldada. Uurisime tema päritolu: ehk on Marsilt importeeritud nii piimapoti sees.

Aga härra leitnant oli väga uudishimuline ja pistis kohe pärima, no, et mis te õige arvate ja mõtlete kõigest sellest loost. Esimene ohver oli see, kelle nimi algas suure A-ga.

„Kas olete näinud püssi?“

„Ja-a“ venitati vastuseks.“

„Mäletate, missugune see oli?“ tunneb leitnant huvi.

„Na kaherauaga ja kikaga“, mäletas õpilane.

Leitnant: „See oli jahipüss.“

Õpilane: „Vist nii ta oli.“

Leitnant püüdis naljatada: „Aga, kas seda üherauga vintpüssi ka komanud olete?“

„Miuke? Kas, kas see millega inimesi kõmmutatakse surnuks“ — päris õpilane.

„Noh, see mida sõdur kannab?“ — selgitati.

„Nojah, too ikka mis inimese sirgutamiseks — või?“.

„See jah, just see, see — no, see muidugi“, pahandab leitnant.

„Oh ei, ei. Pole niisugust ligidaltki näinud“ — ruttas õpilane õhinaga seletama.

„Kas meie ka varsti neid saame?“ murdis keegi kohalt vahele.

„Ja, algul ikka sõnadega selgitus, pärast ka püss pihku ning praktiliselt“.

Mu lauanaaber muigas: „Kui siis, algul muidugi sõnadega selgeks, et vajalik on inimesi veristada, küll juba hiljem püssiga ise teeme.“

„Mine tea“ — kõhatasin.

„Istuge!“

Paus — leitnant silmitses klassi nimestikku.

„B“ s. o. järgmine tähestiku järele.

„Siin“ — hõisati.

„Püssi lasknud olete?“

„Küll“.

„Kus?“

„Kaitseliidus“.

„Ah kaitseliidus“. Paljut teid siit klassist ka kaitseliidus on?“

Selgub — 4.

„A-ah, s. o. 20% arvab leitnant.“

„Mõistab isegi rehkendada“, — pomiseb mu lauanaaber.

„Teid kaitseliitlasi panen jaoulemaiks“, määrab leitnant täiesti, „mis te seal kaitseliidus ka teete?“

„Niisama käime ja mängime“ — selgitab küsitu.

„Või käite ja mängite. Tubli, tubli. Mujal klassis oli küll 4 tükki mittekaitseliitlast, aga pole viga. Olge head, istuge!“

„Kas olete ajalehte lugenud?“

„Ikka nagu.“

„Muidugi siis teate lehtede kaudu sõjalisest kasvatuses midagi?“ nõudis leitnant.

„Ei pannud tähele, kas lehes ka kirjutati“, — tuletas päritu meele.

„Niisugust tähtsat küsimust tema ei näe ajalehes. Ühesõnaga, te ei mõista lehte lugeda!“ Istuge, istuge!“

Nii, šablooniliste küsitlusiga jõudis järg ka minu lauapoolitaja kätte.

„Mida te õige arvate sellasest kasvatuses?“ — tahtis leitnant teada saada.

„Mida ma arvan“, mõtiskles seltsimees, „suusisse öeldult, ega tühi väärt ole õpetada. Miks peame, inimesed, üks-teist veristama. Ometi oleks juba aeg silmilt pühkida see verine udu ja näha kus elavad barbaarid ja loobuda kord sellest igavesest militarismist, mis, kahjuks, tänapäev jõuab otsaga koguni naiste-lasteni“, — ja ta hakkas tuletama meele Vene kodusõjaaegseid mälestusi-rõvedusi, mis jälgistavad luga inimese, kes pole veel tõbras.

Leitnant segab juttu ning nõudis: „Kus elavad barbaarid?“

Kostus: „Ilmasõda näitas kus“.

Ma katsun siin öelda ainult leitnandi järgneva sõnadevoolu tuuma; kuidas ometi õpilane julgeb arvata, et oleme barbaarid, meie, tsiviliseeritud inimesed, et septsime inimitapmisi kuma teised rahvad relvastavad isegi tütarlapsi. Kas meil polla isamaa, vara ja vabadus, ning see nõuab kaitsmist.

Mulle tundus, et kõngen hirmust, sest ega palgasõdur risti ette heida, ütleb, et oled riigivastane ja mine tee selgeks oma

puhtad mõtted, ja nii viimati veel... Ma ei julgenud lõpuni mõelda. Ja oh seda maailma häda küll, ju oli küsitlemisjärg minuni saabunud. Aga — suurest hirmust sünnib vahest määratu julgus. Just niisuguse seesmise metamorfoosi elasin siis üle.

„Püssi katsunud olete?“

„Ja“, lakooniliselt.

„Kus, kunas?“

„Ühel hommikul kui inimesed, mõrtsukad, panid meie isamaa iseseisvuse ohtu, pidin siis isegi selle tulipuu kätte kahmama...“

Lugupidamine hiilis mehe näole.

Aga ma lisasin „On ikka rõve töö see püssikandmise amet.“

„Kuidas!“ — käis imestushüüd hr. leitnandi huulilt.

„Ja! Kas näib see inimlikuna kui torgitakse inimene täakega, paugutatakse kuulidega pikali, kuhu jääb korjusena, nagu sõnn, kellest röövinud lihunik elu. Seda roima ei põhjusta aga mingisugune idee, aade. Ja ma ütlen, palju niisugust tehakse rahvusluse — isamaalsuse — riikluse etiketi all...“

Pauk! — midagi lõhkes. Ja see oli leitnandi arusaamiste pagaaž. Ma püüan lühidalt, armas kuulaja, ütelda kuis sünnitas leitnant ilmale kõne, mis pidi klaariks puhastama, nagu puhastustulega, meile kõigi kahjulikkude tunnete süütuse, voo-ruislikkuse jne. jne.

Kui, liiga, jälgilt olla me hinnanud palgasõduri „kõrget“ elukutset. Tema, ohvitseri, ametit, milles panditavat oma elu, saatus s. o. tulevik ainult isamaale ja oma rahvale. Kas võivad olla veel kallimat ja kõrgemat aadet kui surm kuulides oma isamaa au, rahva vara ja vabaduse nimel, ja „ma ei leia, ei leia sõnu kuis vastata niisugusele ütelsele“, see olla kõik riigivastane, äraandlik, kommunistlik, selge kommunist ja, ja...

„Oh isa Marx, päästa mind veel see ainus kord,“ ähkisin, sest tundsin, et seljatugi just nagu kaob — kuid tuimusin ja ainult külmad higipisarad imbusid mul otsaesisele nii nagu leitnandil kuumad, isamaalikud hood pitsitasid välja päris loomuliku higi. Ning tema suust voolas sõnu, millest vist ei keegi teaps aru ei saanud. Ma ahastasin ja kartsin, et Loti naise saatus mind ahminud ja silmasin koguni ettekujutuses oma kaasõpilaste püssiotsi minu suunas sihituna... kuid...

...kuid — kergeks läheb nagu süda ja valgemaks ilm, mis senini aina tumenes — kallid, kallid kojamammikene kõlistas tunni lõppu. See kella tilin kostus nii armsalt me kõrvus

kui pastor Lattiku altarisalm Viljandi kirikus. Sest, leitnant lahkus isamaalikus ekstaasis poolmärjalt klassist.

Ses paradiislikus õndsuses, sain vaid väljastada suust „sõber, kõdista mind.“

Ärkasin, see polnud ainult kuri unenägu vaid kurb „tõde ja õigus“. Siis haaras mind kassiahastus, kuna terad olid juba kollu kallatud ja — kaks kõva kivi ei jahvata kunagi hääd jahu.

See oli esimese sõjalise õpipäeva esimene tund. Ja, kui te ehk lubate veel kuulda seda lugu edasi, mis nagu arvasin, halvasti vältas — olge lahked.

Kohalikuks sündmuseks osutus pühapäeval vabadussõjas langenud õpetajate ja kooliõpilaste mälestussamba avamine. Sellest, iseenesest tänu- austustundlikust, toimingust osa võtma oli komandeeritud kohaline noorsugu, Vist tavalise kodanlike koolinoorsoo uhkeldamisparaadi tagamõttega.

Avamisest osavõtt polnud sunduslik, kuid — see kujundati kohustuslikuks mõnes koolis. Vooruslik kodanlik koolinoorsugu oli laiskusest usin vabandama oma rongikäigust ja avamisest puudumist ausa valega: saapad katki, aega vähe jne. jne. Suurem osa neist vabastati ka mainitud põhjusil, kuid ma siiski ei taha uskuda, et õpetaja ise uskus ettetoodud põhjusi, vabandusi.

See õpilane, kes usaldas öelda, et eelistab mujale minekut ning pole tal saapad lagunenud ega ajapuudus kohutav, peaaegu sunniti ilmuma avamisparaadile. Nii riivati õpilase tundedid, paremaid soove ning painutati tema isik sunnikohustusele.

Ma hüüan oma „arukate“ õpetajate auks: „Elagu vale!, millel tugeneb kodanlik demokraatia ja püha isikuvabadus! Ja töotan käia oma püha juhi Lattiku evangeeliumi „koolipoiste“ järele igavesti. Aamen.“

Ervus

Utopistlik sotsialism

1.

Kuigi utopistliku (utoopia — tuleviku-unistus;) sotsialismil tänapäeval praktilist tähtsust pole, ei saa ometi öelda, et utopistlikul sotsialistlikul liikumisel mingit jäädavat väärtust poleks. Ta pole küll alust pannud sihirikkale ja selgele sotsialistlikule liikumisele, kuid ometi on utopistide mõtete kõlblik jõud ka edespõlised mõtted liikvele pannud ja nii mõnigi mõte,

mis utopistliku sotsialismi kandjate suust esmakordselt kuuldavale tulj, on ka hilisemasse töolisliikumisse ülekantud.

Nii on ka küllalt põhjust utopistliku sotsialismi liikumise juures peatuda, kui vanema osa juures tervest suurest ja tähtsast sotsialismi liikumise ajaloost.

Harilikult jagatakse terve utopism kahte ossa: 1. reaktsionäärne — tagasikiskuv ja 2. progressiivne — edasisuunduv.

Sarnase vahetegemise mõte on järgmine: Utopiline liikumine vanal ajal ja suuremal osal keskajast on väljakasvand soovist — igatsusest mitte uue, enneolematu, järele vaid tagasipööramisest ju kord olnud (või olemata?) ühiskondliku korra juure. See oli igatsus kaotatud paradiisi, igatsus ilusa inimkonna ürgseisukorra järele. Neis lootusis ja igatsusis ammu olnud aja hää ja ilusa järele seisavad utopistliku süsteemi juured. Oleviku viletsused, oleviku „halb ilm“ pööras inimeste silmad minevikku, kust leiti hädad ja õiglast ja millise seisukorra poole ihati ka nüüd.

Kunas utopism alguse on saanud on raske öelda. Igatahes on utopistlik vaim toetust leidnud vanas Kreekas, Platoni filosoofias. Platonit peetaksegi utopistliku voolu esikandjaks.

Suuremale mõjule, suuremasse hoosse, satub utopism hiljem, vana aja lõpul ja keskajal n. n. kristliku kommunismi õpetuse kaudu. „Kristlik kommunism“, kantud pääasjalikult mitmesuguseist ususeltsidest, võitles eriti kiriku kõlblise langemise vastu. Kirik teatavasti oma suures ihas maise hiljguse ja võimu järgi unustas vana ristiusu põhimõtted, oma looja — asutaja vaimu. „Ära näiliku kirikuga, tagasi vana ristiusku!“ oli unistajate losungiks, kes õieti kuulusid oma igatsusega parema ilma järgi utopistide hulka.

Tolleaja utopistide hulgas on tähelepandavamaks neist — munk Thomas Campanella (16—17. as.), fantaasiarikas unistaja, kes ligi 30 aastat oma elust kirikumüüride taga mööda saatis, kelle ideed aga suurt mõtterikkust väljendavad.

Kõigi nende reaktsionäärsete „tagasipöörduvate“ utopistide ühiseks tunnuseks on, et nad tõesti ilusaid sihte näitavad, ilusat imestamiseväärt ilma silme ette püüavad säada, kuid vaikivad abinõust, kuidas seda sihti saavutada. Nad on paljad unistajad ja teenivad sellepärast nime „puhtad utopistid“.

2.

Reaktsionäär-utopistidele seisavad vastu hiljem „edasisuunduvad“ utopistid, kes ei leia hädad ja ilusat minevikus, kelle lootused pole pöördud vanaaja tagasipöördumisele, vaid

na säevad uued sihid, uued kujutelmad kusagil eespool. Ka püüavad nad abinõusid sihi poole näidata, kuigi need algul vainus seisavad tühjas paljas lunastuselootuses, kellegi lunastaja ilmumises. Esimene utopist, kes kaugeleulatuva ideaali seab on inglise riigikantsler Thomas More (Morus), kellelt ilmub teos: „Parimast riigikorraldusest ja uus saar Utopia“. Selle teosega pääseb ka sõna „Utopia“ esmakordselt kirjandusse. Selle kirjutuse (ilmus aastal 1515) esimeses osas arvustab More teravalt selleaegseid inglise ühiskondlisi olusid. Teises osas kirjeldab ta „uues ülesleitud saarel Utopias“ valitsevaid ideaalseid ühiskondlisi vahekordi. See kirjeldus on „riietatud“ ühte reisikirjeldusse. Arusaadavalt on saar Utopia vaid Thomas More'i fantaasia produkt, jällegi vaid üks „Utopia“, üks „mittekusagil“. Tähtis on aga asjaolu, et More siin midagi uut säeb, enam mingi „vana ristiuse aegse ilusa maailmakorra“ tagasiunistaja pole. Ta pole ka mitte vaid paljas „sihisäädja“ utopist, vaid ta näitab ka tee oma ideaalriigile.

Mitte mingi rahvaliikumine pole selle riigi ellukutsuja, vaid tark vürst Utopus, kelle filosoofiline, valgustatud pää on uue ühiskonna korra looja. Sarnane tee — keegi vürst sotsialistliku ilmakorra loojana — pole tänapäev mõeldav, kuid et sel ajal Thomas More mingi tee leidis oma ideaali saavutamiseks, viib ta kõrgemale seniseist „puhtaist“ utopistidest. Pääle Thomas More aega pole olnud ühtki tõsist mõtlejat, kes oleks käind minevikuunistajate — näit. Campanella — jälgedes. See on More teene, ja temast pääle näitab utopism edu reaalsemas suunas.

Mõtted olid liikvele pandud ja tänu sellele võib näha sotsialistliku liikumise edukat kasvamist, hilisemate utopismi voolude näol, mille mõttekandjaiks olid tuntud, „selgemate sihtidega“ ja praktilisemad utopistlikud sotsialistid: Babeuf, Fourier, Saint-Simon, Owen ja Veitling.

Kristlasest koolipapi suhtub õppivasse noorpõlve samuti, kui hauduv kana munast väljatulnud pardipoega, kelle esimeks sooviks vees ludistada ja ujuda.

Gg. Engelbert Graf.

*

Kui bandiidid tapavad kellegi pussidega, siis tõmmatakse nad võllasse, ent kui sõjavägi pääletungil kõmmutab maha sadu ja tuhandeid inimesi, siis ehitakse ta päid kangelaspärjaga.

J. G. Seume.

„Lugovoi-journalisti“ omaaegne luuletus

Esimese mai hommikul.

Juba kumab taeva serval
hommikuse koidu puna.
Kuid ümbrus, see puhkab
veel rahulist und...
— Korraga neetud vabriku vile
kisaga täidab õhku:
— „Ärka üles, tõuse üles
sa tööliste hulk;
ruttu tööle, tõtta tööle
sind kutsub — kapital!“
— „Ole sa neetud“, vastuseks annab
tööliste agul. —
„Täna ei liigu me paigast; —
Täna, jah täna on tööliste püha.“
— „Huika veel valjumalt,
kisa veel kõvemalt
nälginud öökulli heal!“
„Näed, — kõik asjata!“
— „Puhu sa tuuleke
kangemalt, kiiremalt.“
„Üle mere
me tervitust vii.“
— „Teata seal kõigi
töötaja rahvale,
et on ka ärkanud meie
uinuva kodumaa orjad.“

Lex [A. Weiler]

Vene trükiasjade-peavalitsuse kantslei aktist nr. 94 — 1908. aastast:
Eestikeelse ajakirja „Töö“ väljaandmise üle Tallinnas.

□ □ □

Noorkommunistid provokatoritega hädas

Seni kõneldi meil provokaatoritest ja kaitsepolitsei agentidest Grimpeli partei ridades. Seda muidugi täie õigusega, sest on kõrvaltvaatajal päris raske öelda, kus lõpeb selles erakonnas töölisliikumine ja kus algab kaitsepolitsei. Räägitakse isegi, et selle erakonna juht A. Grimpel on kaitsepolitsei teenistuses, saavat riigilt selle eest ka väärilist tasu. Agendid ja provokaatorid ei tegutse üksi Grimpeli kambas, vaid

otsivad teid ka põrandaalustesse enamlistesse organisatsioonidesse pugemiseks. Eestimaa Kommunistlise Partei ja Eestimaa Kommunistlise Noorsoo Ühingu Keskkomitee on provokaatoritele pühendanud terve viimase põrandaaluse lendlehe, milline on „lahkeks kasutamiseks“ saadetud ka „Rünnaku“ toimetusele. Selles kõneldakse muuseas: „Partei liikmed, töölised ja talupojad! Olge valvel! Hoidke silmad lahti, kui teie tööd teete töölisorganisatsioonides. Ärge kõnelege parteilisest tööst kõrvalistele inimestele, kellel seda tarvis pole teada. Pidage kõige suuremat konspiratsiooni, distsipliini ja leninistlist ühtsust oma ridades.

Välja tööliste ridadest lõhkujad ja provokaatorid!“

Tõepoolest, selles asjus peab olema täiesti nõus Kommunistlise Partei keskkomiteega, selle bandega, mida praegu reklaamitakse mingi pahempoolse liikumise nime all, ei ole meie töölisliikumisel midagi päälle hakata. Muudkui välja!

Pestifer

„Pärdikuideoloogia“

Meie rahvusliku noorpõlve aatevaesusest ja sisemisest tühjusest annab ilmse tõenduse ÜENÜ Tallinna osakonna „häälekandja“ ja perekonnaleht „Urituli“. Kui te sellest otsite noorpõlve aatekajastusi, kui otsite sellest rahvusliku noorpõlve eesmärkidest või püüetest mõnda rida, siis asjatult. Kui seda mainitud ajakirjast ei leia, siis muidugi mitte sellepärast, et sellaseid asju pole tahtnud ajakirja veergudel avaldada, vaid, et rahvuslik noorsooliikumine üldse on aadeta ja erakordselt mõttekehv. Tema ideaal on: rahvatants pastaldatud siidisukkis, „sügav isamaa armastus“, pisut nalja, pisut flirti, pisut tütarlaste paljaid sääri ning pisut totrust. Kõik see kokku, mis te arvate... noorpõlve tuleviku kultuurideaal! Kas või katkeid ÜENÜTO „spordi“ programmist:

„Kalli sõsara ja velle!

Ei saa ju olla midagi vastu selle,

Kui sportlases eneses ärkab iha

Panna käe ümber piha

Mõnele uuele, keda

Himustab ta meel ja süda.“

Sellele „avamängule“ järgneb ooper ise: „Kuidas mehi võlutakse“. Stsenarium: Hilda Vahtrik, lavastus: Vold. Vent, dekoratsioonid Flo. „Ooper“ oma tõsise ja

sügav-aatelise sisu poolest on väljapaistvamaid kogu ilma muusika... ptüü! — sopakirjanduses. Tema rajab n. n. „pärdiku-ideoloogilise“ kooli meie noorsooliikumises. Kogu see aateilm on küllalt tähelepanu vääriv, et temast tuua mõnd katkendit:

„On teil ilusad jalad (köverad nagu rangipuud!), muretsege enesele (seda moraali loetakse naistele) automaatselt lahtiminevad kingapaelad, ehk laske ninarätikul tihti maha kukkuda — mehe seltskondlik kasvatus (!) nõuab, et ta selle juures kummardama ja silmad lahti hoidma peab. (Kas saba alla vaatamiseks?!)

On teil käed ilusad ja õrnad — hambad selle vastu vähe nõrgavõitu (tahavad vist öelda, et haisevad jäledasti), püüdke võimalikult istuda ja hoidke seal juures käed suu ees. On teil ilus keel, võtke rediküülist margita postkaart ja kleepige sinna peale postmark võimalikult aegamööda ja keelt kõik see aeg suust välja hoides. (Sest üht korralikku pärdikut tuntake tema keelest!).

Väga tähtsa osa võlumise juures etendavad silmategemine, käepigistused ja häälega vibreerimine. (Ning muud „tegemised“, mis trükimusta ei kannata).

Silmi on kõige parem teha 2 tundi pärast söömist ehk õhtul kella 6-st kuni kella 9-ni....

Silmi ei pruugi teha konstaablitele, (on siis konstaabli suu mõni seinapragu?) lühikese nägemise ning laokil mõtetega härradele, on ju pisut shokeeriv, kui konstaabel teid olgugi kõige luulelisemate kavatsustega (?) tänaval jälgima hakkab, hajameelne kellegi teisega ümber vahetab ehk lühinägeline tähelepanematult mööda sammub.“

Järgneb. (Videvikus kuupaistel!).

Tervit, sitkust ja jõudu, ÜENÜTO! Tulevased põlved, kui nende ideoloogia samuti ei ole lähedalt sugulane karvase pärdiku omaga, mälestavad teie toiminguid „tänutunde“ ja „aukardusega“!

Kirik noortele koduks?

Rahvaerakondliku riigivanema leht teatab: „Praost Ruto põld korraldas Tartus, Peetri kirikus piduliku noorte jumalateenistuse. Peale jumalateenistust oli leerisaalis noorte kongress... Selgitati elavate näidete varal, kui tähtis on noorte osavõtt koguduse elust. Enamus kongressist osavõtjaid rõhutasid, et nad tahavad ja suudavad kaasa tegutseda

vanadega ja otsustasid peaaegu ühel häälel asutada Tartu Peetri 1. pihtk. noorte ühingu.

Ühingu eesmärgiks on koguduse noorte koondamine Eesti rahvakiriku (Rahvaerakonna sohilaps!) mõtte teostamiseks ja kristliku ilmavaate levitamiseks ning tõstmiseks.“

Teatele lisab „Postimees“ juure: „Oleks küll tingimata tarvilik vastava üleriikliku organi, toimkonna moodustamine, kes sellel uudismaal (tähendab noorsoo usulise liikumise põllu) vagusid ajama hakkaks.“

Meid ei huvitaks see rahvaerakonna müttamine väheteadliku noorpõlve keskel mitte põrmugi, kui me mitte ei teaks, et kiriku ja usu küüsis tänapäeval sipleb hulk proletaarlasigi, vanu ja noori. Paljud proletaarlased ei tea veel: et usk on üks vaimuelu kurnamise nähtusi, mis lasub igal pool rahvahulkadel, kes muljutud igapäevasest tööst teiste hääks, puuduse ning üksildusega. Kurnatud klasside jõuetus võitluses kurnajatega tekitab paratamata usku paremasse hauatagusse ellu. Sellele, kes kogu eluaeg töötab ja puudust kannatab, õpetab usk vagadust maapäälses elus, trööstides teda lootusega taeva tasu pääle. Kuid neid, kes elavad teiste tööst, õpetab usk ohverdamisele maapäälses elus, andes neile õige odavat õigeksmõistmist kogu nende kurnajalisele olemisele ja müües kättesaadava hinna eest pileteid taeva õndsusse. Usk on midagi hingelise puskari taolist, kus kapitali orjad uputavad oma inimese kuju, oma nõuded vähegi inimlikkusele vastava elu pääle. Kuid rahvas, võrsuvad noored eriti, peab endast põlgusega heitma usulised eelarvamised, peab jätma taeva pappidele ja teistele nende taoliste lurjustele, peab võitma omale paremat elu siin maa pääl. Töörahas ligindub päev-päevalt enam **sotsialismile, mis peletab pimedusendu** ja vabastab ta usust hauatagusse ellu sellega, et koondab ta võitlusse parema maapäälse elu eest.

Noored! on tõesti kirik kellegile koduks? Kirik, kes õpetab: „Sina ei pea mitte tapma“, kuid säälsamas palub õnnistust mõrtsukaile, kirik, kes õpetab: „Ära himusta oma ligemise vara ega koda“, kuid taeva nimel võitleb loomuliku õiguse järele rahvale kuuluvate maade ja metsade oma kätte ahnitsemise eest. Kas võib noorele, otsivale vaimule pakuda rahuldust usk, mis võlts ning silmakirjalik oma ülesehituselt ja olemuselt. (Loe K. Kautsky brošüüri: „Jeesus — juudarahva vabadusvõitleja“).

Ei! Tuhatkorda, ei!

Noorsotsialistid, noorproletaarlased, töörahva tulevik, hoidke eemal oma sõpru — noori kirikust, sellest n a r r u s e ja rumaluse kodust, püüdke mõjutada ka oma vane- maid, et elusüngus ja viletsused ei viiks neid usu ning kiriku mürgisesse rappa!

Aleksander Antson.

Tõusik

*Põrgu päralt! Need tõusikute näod
on nii tuttavad vabariigi päivil,
mil valitseb valskus, vale ja laim,
vägivald vaesema üle ja ülekohus
õigema vastu!*

*On aeg, mil astu
võid ükskõik kuhu, ehk ükskõik millal,
ikka sadamasillal, tänavanurkas,
kaalumajas ehk töökoja urkas
astub üks kümnepuudane vaat sulle vastu.*

*Selle kuradi kumerat kõhtu,
näed hommiku ja õhtu —
kas kinos ehk kohvikus,
kirikus ehk kõrtsitoas krohvitus;
ikka istub ehk astub
see söödik sulle kusagil vastu!*

*Pole pääseda rasvase drakoni eest,
kes imeb oma enda
lihast venda
„Inimsööjad kultuurimaal!“ nagu nimetas neid kord
üks vabameelne Inglise lord,
ise samast tõust — hirvitav lõust!*

*Ainult teatrisse pelguda võid sa õhtul
selle kumera hirmutise eest,
sinna istub ja astub ta nii harva.
Ehk õigem, võid minna südalinna,
kun kirjandusõhtu,
sest säääl pole veel kunagi nähtud
üht hirmust ja vastikut
rasvast kõhtu.*

Kirjandus

Upton Sinclair: 100 protsenti.

Tööliste Kirjastuse Ühisus. 182 lhk. Hind 125 mk.

„Mõtle ainult, Peter, kui tore on olla ameeriklane. Ameerika võib igaüks jõuda haljale oksale, kui ta ainult oma kohust täidab. Ameerika on vabaduse maa!“ Sellele „veendumusele“ jõuab romaani päätegelane pärast seda, kui ta romaanis kujutatud Ameerika töölisliikumises on mänginud lõpuni armetu provokaatori — äraandja osa. Sinclair on otsast lõpuni töölikirjanik. Nii kujukalt maalib ta meile silme ette töölisliikumise okkalise tee „põlise demokraatia ja vabaduse“ maal — Ameerikas. Mitte ainult Ameerikas, lugege ainult romaan lõpuni ja teie leiute sääl nii palju lähedast ka omagi südamele. Kus ei püüaks riigivõim töölisliikumises mängida rõveda juudase osa. Ja kus ei närustaks kapitalistide klassi teenrid nii armetult töörahva paremaid püüdeid ja tundeid, kui Sinclair'ist kujutatud „vabas“ Ameerikas. Lugege Sinclair'i romaani, selles heliseb töörahva võitlev ning kannatav hing.

August Jakobson: Vaeste patuste alev. K.-o.-ü. „Loodus“.

Kaks annet. Hind 400+350 mk.

„Looduse“ romaanivõistlusel see raamat on omandand esimese auhinna ja sellega ühenduses saand väga populaarseks. Ajalehed on tutvustand seda raamatut, teda on puudutatud arvukais sõnalis ettekandeis ja isegi kirjanduslikku kohut peetakse tähtsama tegelase Ridle üle.

Milles on selle raamatu väärtus töörahva seisukohast?

Mitte ideoloogias. Oleme lugend vähe selletaolisi lootusetuid raamatuid. Kogu Eesti töörahva enesetapmine on kehastatud Ridle enesepoõmise näol. Oleme õudses majanduslikus viletsuses, meie noorpõlv jääb ideelagedaks, neist ei kasva väärtuslikke võitlejaid sotsialismi eest, lapsed demoraliseeruvad. Kuritegelikkus kandub töölisliikumisega. Autor ei näe edasilükkavaid jõude ka rahvusvahelises töölisliikumises. Majanduslik viletsus poob töörahva, teeb sellega küsitavaks kogu rahva olemasolu.

Ma ei taha öelda, et see lootusetus peaks olema töörahval. Vastupidi, tal peaks olema usku enese, kogu rahvusvahelise töörahva jõudu sammumises uue ilmakorra teostamise poole.

Kuid noore kirjaniku teosel võib olla kasvatav mõju sellepoolest, et ta õpetab õieti nägema meid ümbritsevat viletsust ja püüdma välja sellest järjekindla klassivõitluse abil.

Teose ilukirjanduslikud väärtused on hoopis suuremad. Siin on näha aine tundmist, rahulikku ja erapooletut vaatlemist suure kaasatundmisega töörahvale.

Ja mis üle kõige: kõik need Riddled, Lüüned, Vitjaaginid, Matveid on korduvad kujud töörahvas, on tüübilised. August Jakobsonil on õn-

nestund anda läbilõige Eesti majanduslikus viletsuses ja poliitiliselt — oma arenemattuse põhjusel — teatava vägivalla all vaevlevast töörahvast, kelle tulevik võib jääda kaua samaks, isegi halveneda.

Sel suurel romaanil peab olema oma mõju töölisklassi enesevabastamise töös.

Albert Kivikas: Punane ja valge.

Noor-Eesti kirjastus. Hind 200 mk.

Albert Kivikas ei ole ju tööliskirjanikke — ja milline eesti kirjanik oleks seda täiel määral. Kuid tal on närv klassivastolude märkamiseks ja sümpaatia proletariaadile, ning oma romaanis „Murrang“ ta on kujutand üsna selgesti maaproletariaadi ja suurtalumeeste vahekorda. Hiljuti ilmud novellikogu läheb selles pisut kaugemale. Seegi puudutab populaarse rasket saatust, kuid veel enam: siin on leidnud käsitluse klassisõja iseloomuga sõda, mis meil veel on mees.

Siin esineb „fronditagune kangelane“, pälekaebaja, siin esineb salakuulaja ning ohvitser, kes lasi tappa kümneaastase lapse salakuulamise eest. Siin esineb mälestusi ka 1905. a. rahustamistest, mis on õieti eelmäng hilisemaile survetegudele. See raamat on kurb ja õudne, kuid oma kunstipärase tõega ta mõjub hästi lugejaisse ja võib saada töörahva armastatud raamatuks.

See on veel ebateadliku töölisklassi valu võimuloleva kodanluse ja väikekodanluse meeletu viha all.

E. Tõnisson: Punase lipu eest.

Revolutsiooniline näidend. Hind 60 mk.

„Ma pean E. Tõnissoni näidendit kui kirjanduslikku teost ebaõnnestunuks“, ütleb A. Grimpeli „Kiir“, ja sellega võib olla päri. Kuid meid huvitab veel enam ilmavaade, mida väljendatakse ses raamatus. Teos on sihitud sotsialistide vastu, mõnikord tahetakse näidata, et kommunistid ajavad õiget poliitikat. Kuid milline on siis näidendi „kommunistide“ vaated?

„Me kodanlasi klopime, tsim ai ruudi ralla,
Ja naistelt musu nopime, tsim ai ruudi ralla.
Me lossidesse asume, tsim ai ruudi ralla,
Ja põrgus üüri tasume, tsim ai ruudi ralla jne.“

Kui oletada, et kogu see „kloppimise ja noppimise“ ideoloogia on ainult „noorrevolutsionääride“ oma (autor pooldaks sõjariistade jätmist sellaste poisikeste kätte, et siis näo järgi kodanlasi võiks klopida!), aga muidu kommunistlik liikumine püsib ainult juhi Raudse tõttu — ja kui see tapetakse on kõik laiali. Kuid töölised, „mass“, ei oska muud kui käratseda ja söimata, päälegi kätteõpitud sõimu!

See on kommunismi Vaksali puieštee tõlge! Keegi autori vihatud sotsialistidest ei ole nii halval arvamisel kommunistidest kui see see lilla-punane noorkirjanik. Või on tehtud see raamat kommunismi vastu võitlemiseks, ühel hoobil ka pihta andes sotsialistidele?

Jälle üks tunnusmärk Vaksali puiestee „kommunistidest“, kes oma teadmattuses (loodan, mitte kuritahtlikusest) sõimavad kommunistlikku töölisliikumist ja kõigutavad usku mitte üksi kommunismi vaid igasugusesse töölisliikumisse. Sest revolutsioonilised töölisel ei taha olla selles näidendis kujutatavad huliganid.

Johannes Semper: Sillatalad.

Eesti Kirjanikkude Liidu kirjastus. Hind 250 mk.

Tööraha noorpõlv loeb erilise innuga kahesugust kirjandust: kõige-päält küll raamatuid, mis rajavad teed uuele ühiskonnale ja väljendavad teadliku tööliklassi tugevat ja elujaatavat taht uue ilmakorra kättevõitmiseks ning töö ja produtseerimise rõõmu; kuid talle on teretunud ka kirjandus, mis eitab kodanlist ühiskonda ning sellega tõukab otsima uut ja paremat.

Johannes Semperi kunstiküpsed novellid eitavad lõpuni: need annavad tõepäraseid karikatuurilisi pilte eriti tõusiklikust seltskonnast ning paljastavad ükskõiksust, mis kodanlise riigi sõjaväelistel võimudel on rahutuste allasurumisel: ükskõik, kas on eksitud mahalastud isikus ja surmatud on keegi vea tõttu. Ta oma süü, ütlevad ohvitserid.

Kivikase ja Jakobsoni raamatute kõrval see raamat olgu soovitatud meie noorpõlvele.

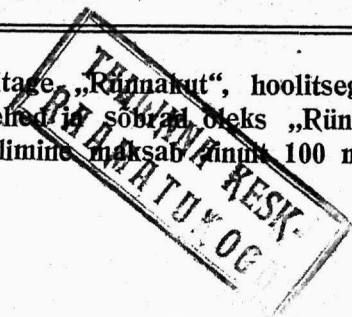
Arenend töölisnoored ei jäta lugematta jõuluks ilmuvat koguteost

Tuliründ,

mille tihe sisu on koondund tööraha ja intelligenti vahekorda. Suur prantsuse kirjanik Henri Barbusse nõuab sääl intelligenti kaasasammumist töörahvale ja uue kollektiivse vaimuga kunsti loomist. Karl Freiberg juurleb intelligenti ümber ja leiab tõelise intelligenti olevat sotsialistliku. Hugo Reiman püüab rakendada kunsti ilu ja parema tuleviku teenistusse. Prantslane Victor-Serge tutvustab uue vene kirjandusega, hollandi kunstnik Chr. de Moor annab läbilõike hollandi kunsti arenemisest, Soome rootslased Cay Sundström ja kirjanik Elmer Diktonius, siis Henrik Olvi ja Nigol Andresen ning teised käsitlevad muid küsimusi, Valter Kaaverilt, Erni Hiirelt ja Ormi Arpilt on ilukirjanduslikku ning M. Laarmanilt, A. Akbeylt ja H. Oivilt j. t. kunstilist kaastööd.

Üks vähesed raamatuid Eestis tööliklassi kultuuri loomiseks, sellega eriti tähelepanдав.

Levitage „Rünnakut“, hoolitsege, et kõik teie lähemad seltsimehed ja sõbrad oleks „Rünnaku“ tellijad, „Rünnaku“ aastatellimine maksab ainult 100 marka.

K. o.ü. „LOODUSE“ romaaniivõistlusel

auhinnatud romaanid

I auhinnaga kroonitud jury poolt, kuhu kuulusid: A. Alle, A. Jürgenstein, J. Roos, F. Tuglas ja J. V. Veski.

AUGUST JAKOBSON

„VAESTE-PATUSTE ALEV“

Romaan 2 köites (760 lehekülge).

Hind 750 marka, köites 870 mrk. ja 950 mrk

...Ma seisan selle raamatu painajaliku mõju all. Ta ei kao meelest, ta heliseb kõrvus, ma näen edasi neid kujusid ...

J. Mändmets, „Päevaleht“ nr. 303, 6. XI. 27.

...On kirjeldusi, mis haaravad meid oma sisemise jõuga, nagu ootamatud raketid tulejuga. Ja neid kohti pole romaani kestes vähe ... Alb. Kivikas, „V. M.“ nr. 260, 5. XI. 27.

...Kohati on kirjeldused otse klassilised... Lugeja elab kaasa ning on sunnitud jälgima põnevusega iga rida, vaatamata sellele, et „mustalt, külmalt ja halastamata kalgilt“ kõneleb see romaan ...

Olaf Rood, „Postimees“ nr. 320. 24. XI. 27.

...Ma imetlen, miks pole hülitud veel „kardavoid“, et „Loodus“ ja Jakobson on lõõnud valusa haava meie riiklusele, meie „õilsale“ moraalele! ...

E. Ü., „Rahva Sõna“ nr. 223, 23. XI. 27.

...Üks suurimaid väärtusi ses romaanis on kindlasti see, et ta on toond uut ja värsket verd eesti sisemisse kirjandusse ... Sisuliselt on ta otse rabav oma painajalikkusega ...

Albert Kivikas, „Looming“ nr. 9, 1927.

II auhinnaga kroonitud romaanid:

BETTI ALVER TUULEARMUKE

Hind 360 mk., köites 420 mk. ja 460 mk.

...Betti Alveri „Tuulearmukest“ võiks võrrelda mingi desserdiga, näiteks koorekreemiga... mida süüakse lilleliselt portselanilt hõbelusikaga kerge hliirdi saatel ...

Ed. Hubel, „Päevaleht“ nr. 325, 28. XI. 27.

...Kirjaniku kirjeldusoskus ja fabuleerimise kergus on kohati otse imestamisväärne... Aleksander Antson, „R. Sõna“ nr. 227, 27. XI. 27.

...Üht peab kinnitama, et „Tuulearmuke“ on kirjutatud oskavalt ja koguni meisterliku sulega ... D. Palgi, „Looming“ nr. 9, 1927.

REED MORN „ANDEKAS PARASIIT“

Hind 380 mk., köites 440 mk. ja 480 mk.

...See raamat on otse tulvil täis peeni psühholoogilisi tähelepanekuid ja fakte. Ning need on antud edasi imeväärset mehise, täpse, küpse ja viimisteldud stiiliga ...

Albert Kivikas, „Looming“ nr. 9, 1927.

MART RAUD „VIDEVIKUST VARAVALGENI“

Hind 250 mk., köites 310 mk. ja 350 mk.

...Romaanis leidub habrast lüürikat, rohkesti häid värvikaid kirjeldusi ja tihedat meisterlikku stiili.

—puu, „Võru Teataja“ nr. 134, 26. XI. 27.

100 %

võrra laieneb kõigi silmaring, kes loeb Ameerika kuulsas kirjaniku Upton Sinclair'i huvitavat ja põnevat romaani tööliiskonna elust

Sada protsenti

182 lhk., hind 125 marka.

Tööliste Kirjastuse Ühisus Tallinn, V. Pärnu m. 31, postkast 367.

Saatke tähendatud aadressil raamatu hind, siis tuleb raamat postiteel koju kätte.

Noorsotsialistid lugege, see on teie tarvis!

Päevaleht

„Rahva Sõna“

tellimiste vastuvõtmine 1928. aasta pääle on avatud.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja ajalehe oma tellimiste vastuvõtjad.

„Rahva Sõna“ on ainukene ajaleht, mis sünnis lugemiseks töölisnoortele.

Noorsotsialistlik ajakiri

„RÜNNAK“

alustab 1928. aastal oma

kolmandat ilmumisaastat.

Elav poolehoid noorte ja vanade keskel julgustab Eesti Noorsotsialistlikku Liitu senist tööd visalt jätkama. „RÜNNAK“ on ainukene sotsialistlik ajakiri Eestis. Ta on teerajajaks sotsialistliku ilmavaate süvendamisele meie töörahva hulkades. See tingib ta ilmumise vajaduse.

Ainelistel põhjustel ei ole Noorsotsialistlikul Liidul võimalik ajakirja lehekülgede arvu tuntavalt suurendada, kuid vähemamääralise suurenduse läbiviimine on siiski ette võetud. Nimelt ilmub „Rünnakut“ tuleval aastal senise 160 lehekülje asemel kokku kuni **192 lehekülge**, s. o. kaksteist trükipoognat. Ilmumise sageduses on tehtud väike muudatus.

1928. a. ilmub „Rünnak“ kuus korda aastas

16—32 leheküljelisena.

Vaatamata lehekülgede arvu suurenemisele on tellimise hind jäetud endiseks, nimelt

aastatellimine 100 marka
pooleaasta päle 60 „

Üksiknumbri hind 25 marka.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja „Rahva Sõna“ tellimiste vastuvõtjad.

Nõudke üksiknumbreid kõigist noorsotsialistlikkudest ja E. S. T. P. ühingutest, raamatukauplustest, raudteejaamadest ja ajalehemüüjailt.

Talituse aadress: **Tallinn, V. Pärnu m. 31, postkast 367.**

Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja.
Vastutav toimetaja: **Reinhold Savig**. Väljaandja: **Alfred Offenbach**.
Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, V. Pärnu m. 31, postkast 367.
Kõikjal on n. „Täht“ trükk, Tallinnas.

